

разумъ е толкова изроденъ, щото тѣ придаватъ действителностъ на фантазмагориитѣ, сънищата и бабинитѣ дивотии, когато опитната истина тѣ смѣтатъ, отъ друга страна, дѣло на дяволитѣ“.

Но до какво е довела на Западъ „опитната истина“, т. е. критическия разумъ? Въ сжщата „Историческа студия“ отъ 1864 г., гдето сж разкрити съ най-жлъченъ сарказъмъ неджзитѣ на миналото, — и гдето между другото се цитира Русо, *Discours sur l'inégalité parmi les hommes* (1753) и Александъръ Хумболдтъ, *Cosmos* (1846), за да се разсѣятъ нѣкои заблуди върху произхода на земята и на човѣка, — Селимински се спира на най-очевиднитѣ завоевания на научната мисль и на културния напредъкъ въ Европа. И той пише, за да изтъкне невѣроятната далечина между първобитни и културни народи: „Истинскиятъ показалецъ на разликата между народитѣ се намира въ европейскитѣ музеи. Тамъ сж изложени многобройни сбирки на ржкодѣлия и инструменти отъ всички народи. Отъ тѣхното сравнение се разбира и логическата и интелектуалната способностъ на всѣки народъ. Европейскитѣ градове като съ нѣкоя магическа сила привличатъ вниманието и удивлението на всѣки зритель. Красивитѣ и прави улици, широкитѣ площади, хубавитѣ пазари, тънкитѣ издѣлия на ржката, широкитѣ хотели, разкошнитѣ дворци, виднитѣ университети, разнитѣ учебни заведения, великолепнитѣ черкви, народнитѣ библиотеки, колосалнитѣ фабрики, развитата търговия, хубавитѣ градски градини и мѣста за разходка, телеграфнитѣ жици въ постоянно действие, — всичко показва, че това е божествено, а не човѣшко дѣло. Отъ друга страна въведенитѣ всемирни изложби за произведенията на ума и на ржцетѣ отъ всички народи на земята даватъ възможностъ на всѣки народъ да сравни себе си съ другитѣ и да признае добросъвѣстно степенъта на своето интелектуално развитие и сила. Движението на европейскитѣ народи въ всички посоки безъ нѣкакво препятствие, безопасността на живота и отличното покровителство на чужденцитѣ показва, че действително тамъ е небесното царство“.

Въ тоя редъ на мисли, гдето възхищението отъ напредъка на Западъ има за предпоставка възмущението отъ назадъка на Изтокъ, Селимински се спира и на ролята на пе-